

בירור מקחו של צדיק בעל "פני יהושע"

משה רבינו ביקש להתפלל תקט"ז תפלות להמתיק ו' פעמים אלהי"ם בגימטריא תקט"ז

והנה ששה בתי דינים שהם ו' פעמים אלהי"ם בגימטריא תקט"ז, לכן ביקש משה להתפלל תקט"ז תפלות כמספר ו' פעמים אלקים, כדי לבטל ולהמתיק את כל הדינים מששה בתי דינים אלו, ואחרי שכבר התפלל תקט"ז תפלות, ביקש להתפלל עוד תפלה אחת כדי להשלים תקט"ז תפלות, ועל כך אמר לו הקב"ה: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", שלא יתפלל תפלה זו כי עדיין לא הגיע הזמן לבטל כל ו' דיני שמות אלקים.

ויש להעיר כי מצינו מקור נאמן לדברי ה"פני יהושע" מקראקא, מבן עירו המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" מקראקא זי"ע [אשר יום ההילולא שלו חל בשבת קודש זה י"ג מנחם אב] בספרו הקדוש על ואתחנן (אופן קצד) שהאריך לבאר, כי משה רבינו רצה להיכנס לארץ ישראל לבטל ששה משחיתים הללו.

וכתב כי כנגד ו' משחיתים אלו מצינו בדיני טומאה ו' מדריגות של טומאה שהן: (א) המת עצמו שהוא אבי אבות הטומאה, (ב) הנוגע במת שהוא אב הטומאה, (ג) הנוגע באב הטומאה שהוא ראשון, (ד) הנוגע בראשון לטומאה שהוא שני, (ה) תרומה הנוגעת בשני לטומאה שהיא שלישי, (ו) קדשים הנוגעים בשלישי שהם רביעי. ולפי זה כתב בלשון קדשו:

"ולכן ביקש משה להעביר ו' אנשים אלו, אעבר"ה נא בהיפוך אתון ב"א רע"ה, שרצה לבטל רעה ההיא, ולפי שירושלים היא כסא ה' (ירמיה ג יז), ושש מעלות לכסא (דברי הימים ב ט יח), נא להתפלל לתקן שש מעלות אלו, שהם שש דרגין שיהיו לטובה, היפוך ששה אנשים אלו שבאו מדרך הצפון, ומצפון תפתח רעה (ירמיה א יד).

ואני הצעיר זכיתי לקבל פני שכינה איזה ימים, ומראהו כמראה מלאך האלקים, ונתן לי במתנה ספר פני יהושע על סדר מועד שנדפס בו בפרק".

בשאלות ותשובות "אבני צדק" (חלק אה"ע סימן עז) להגה"ק רבי מנחם מענדל פאנעט מדעעש זצ"ל, מוכיח קשות את הרב השואל שהתבטא כנגד ה"פני יהושע" שלא בדרך כבוד: "רק לשון מעלתו נ"י שכתב [על הפני יהושע] שמערבב הדברים, חס ושלוש לומר כן על מאור הגולה אף אם אמת השגת מעלתו... ובאזני שמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון חתם סופר זצוק"ל, שמחיבור הרשב"א לא קם כחיבור הפני יהושע".

ששה בתי דינים של מלאכי חבלה

הנביא יחזקאל מספר מה שראה במראה הנבואה בשעת החורבן, שצוה הקב"ה למלאכי חבלה להעניש את ישראל על חטאם (יחזקאל ט א): "ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקודות העיר ואיש כלי משחתו בידו, והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו... ולאלה אמר באזני, עברו בעיר אחריו והכו אל תחוס עיניכם ואל תחמלו, זקן בחור ובתולה וטף ונשים תהרגו למשחית".

ומפרש בגמרא (שבת נה): "זמאן נינהו ששה אנשים, אמר רב חסדא, קצף, אף, וחימה, ומשחית, ומשבר, ומכלה". מבואר מזה כי ישנם ששה בתי דינים המענישים את החוטא, והם שהענישו את ישראל שחטאו בזמן בית המקדש הראשון. ומבאר ה"פני יהושע" כי שש כתות אלו של מלאכי חבלה מכוונים כנגד ששה בתי דינים שהם ששה שמות אלקים, כי שם אלקים הוא השם של מדת הדין שהקב"ה מעניש בו את החוטא.

בפרשתנו פרשת ואתחנן אנו למדים על תפלתו של משה רבינו להיכנס לארץ ישראל: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה, אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך, אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון, ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

ידוע ומפורסם מה שמובא בספרים הקדושים, כי משה רבינו התפלל תקט"ז תפלות כמספר ואתחנן כדי שיזכה להיכנס לארץ ישראל, ומקור הדבר במדרש פרשת ואתחנן וזאת הברכה (דב"ר יא י): "מנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים, שנאמר ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ואתחנן בגימטריא הכי הוי".

וכתב על זה הגה"ק בעל "פני יהושע" (ברכות לב): "ובדרוש העליתי עוד, שזה פירוש הפסוק רב לך אל תוסף דבר אלי עוד, שאילו התפלל משה עוד תפלה אחת שהם תקי"ו, ועולה ו' פעמים כמנין אלהי"ם, היה ממתיק בזה ו' בתי דינים האמורין בפרק במה בהמה, והיה נענה בתפלתו, לכך אמר לו אל תוסף דבר".

דבר בעתו מה טוב לברר מקחו של אותו צדיק, אשר הגה"ק החיד"א העיד עליו בספר "שם הגדולים" (מערכת י אות רכה):

"מהר"ר יעקב יהושע מקראקא הוא הגאון אב בית דין וריש מתיבתא דקהילה קדושה פרנקפורט דמיין שנת תק"א, ויצא שמו בכל העולם באמצעות חיבורי טהרה פני יהושע ארבעה חלקים על הש"ס,

פני יהושע: משה ביקש לבטל ששה בתי דינים המבוארים בגמרא:

קצף, אף, חימה, משחית, משבר, מכלה

ששה בתי דינים מקורם בששה שמות אלקים,

לכן ביקש משה להתפלל תקט"ז כמספר ו' שמות אלקים

אחרי שהתפלל תקט"ו תפלות כמספר ואתחנ"ן,

אמר לו הקב"ה: "אל תוסף דבר אלי" עוד תפלה אחת

השורש של ששה שמות אלקים הוא מששת ימי בראשית,

שלא נזכר בהם השם הוי"ה כי אם שם אלקים

לפי האמור יש לבאר הענין בזה, על פי המבואר במדרש (ב"ר ב ה): "והארץ היתה תהו ובהו, אלו מעשיהן של רשעים, ויאמר אלקים יהי אור, אלו מעשיהן של צדיקים". הרי לנו דברים ברורים כי כבר ביום הראשון ראה הקב"ה מעשיהם של רשעים.

וכן מבואר בפירוש רש"י על הפסוק: "וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל, אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב.), ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים, והבדילו לצדיקים לעתיד לבוא". לפי זה יש לומר כי מטעם זה הזכיר הקב"ה ביום ראשון ששה שמות אלקים, כנגד ששה בתי דינים הדנים ומענישים את הרשעים.

בשבת מתגלים ו' שמות הוי"ה הממתיקים ו' שמות אלקים

על פי האמור נראה לבאר ענין ששה בתי דינים המתבטלים בשבת קודש, כי מאחר שבשבת מתגלית השותפות של ב' שמות הוי"ה אלקים, שעל כך נאמר: "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים", על כן בשבת נמתקים הדינים של ששה שמות אלקים על ידי ששה שמות הוי"ה המתחברים עמהם.

יומתק לבאר בזה הענין שמצוה לאכול "לחם משנה" בשבת, כמבואר בגמרא (שבת קיז): "בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות דכתיב (שמות טז כב) לחם משנה", על פי מה שכתב ה"בני יששכר" (ראש חודש מאמר א אות יא) כי לח"ם בגימטריא ג' פעמים השם הוי"ה, ואילו "לחם משנה" היינו ב' פעמים לח"ם בגימטריא ו' פעמים השם הוי"ה, ולפי האמור הביאור בזה כי בשבת ממתיקים ו'

(בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים כו', ששיתך מדת ה'".

הרי לנו דברים ברורים כי בכל ששת ימי המעשה שולטים הדינים משם אלקים, לכן לא נזכר בהם שם הוי"ה רק שם אלקים, אבל בשבת שמסתלקים הדינים על זה כתוב: "ויכל אלקים ביום השביעי", שפסק הדין משם אלקים ונתגלה השם הוי"ה בפסוק: "ביום עשות ה' אלקים". הנה כי כן יומתק להבין הטעם שמקדימים בקידוש ליל שבת להזכיר את השם הוי"ה בראשי תיבות, כדי לקשר את זה עם הפסוק: "ויכל אלקים ביום השביעי", שנפסק הדין משם אלקים ונתגלה הרחמים מהשם הוי"ה.

ששה פעמים אלקים כנגד ששת ימי בראשית

מענה הרווחנו להבין ענין הששה בתי דינים, שהם מצד הדינים של ששה שמות אלקים השולטים בכל יום מששת ימי בראשית, ומהם נשתלשלו שש כתות של מלאכי חבלה המענישים את החוטא. ויש להעיר בזה ממה שכתב הגר"א ב"אדרת אליהו" (פרשת בראשית דף ו.) לפי פירוש ה"באר אברהם" מבן הגר"א, כי ביום הראשון של הבריאה נזכרו בתורה ו' שמות אלקים (בראשית א א-ה):

"בראשית ברא 'אלקים'... ורוח 'אלקים' מרחפת על פני המים, ויאמר 'אלקים' יהי אור ויהי אור, וירא 'אלקים' את האור כי טוב, ויבדל 'אלקים' בין האור ובין החשך, ויקרא 'אלקים' לאור יום ולחשך קרא לילה".

והוא ביקש על שית דרגין שהם לעומת זה בקדושה, לבטל הטומאה שהיא בארץ העמים שבוקעת עד שש, דהיינו אבי אבות הטומאה, אב הטומאה, ראשון, שני שלישי, רביעי, עד רביעי בקודש, ונרמז זה במלת אעבר"ה, בהיפוך אתון ארבע"ה, שהוא רומז עד רביעי בקדש הולכת הטומאה... לכן אמר ואראה את הארץ בוי"ו יתירא, על ו' טומאות אלו שהם מסטרא דרע, והוא רצה לעשות ההר הטוב הזה".

אלא שבדברי ה"פני יהושע" מצינו הוספה על דברי ה"מגלה עמוקות", כי משה רבינו ביקש לבטל שש כתות של מלאכי חבלה על ידי שימתיק שורש הששה בתי דינים שהם ששה פעמים אלקים, לכן ביקש להתפלל תקט"ז תפלות כמספר ששה פעמים אלקים, אולם אחרי שהתפלל תקט"ו תפלות כמספר ואתחנ"ן, מנע הקב"ה ממנו להתפלל את התפלה האחרונה, כי עדיין לא הגיע הזמן לבטל כל הדינים.

יום ה'שישי ויכולו ה'שמים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר, מהו הענין שישנם בעולם דוקא ששה בתי דינים כנגד ששה שמות אלקים, זאת ועוד, איך חשב משה לבטל ולהמתיק ששה דינים הללו על ידי כניסתו לארץ ישראל, על פי מה שכתב הרמ"א (או"ח סימן רעא סעיף י) בענין הקידוש בליל שבת: "מתחילין יום ה'שישי ויכולו ה'שמים ונרמז השם בראשי תיבות". וצריך ביאור מהו ענין ד' אותיות השם הוי"ה לקידוש בליל שבת.

ונראה לבאר הכוונה בזה על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קלה:), כי בשבת אין הדינים שולטים בכנסת ישראל: "כד עייל שבתא איהי אתייחדת ואתפרשת מסטרא אחרא, וכל דינין מתעברין מינה... וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כלהו ערקין ואתעברו מינה".

ומה נפלאים הם דברי בעל התניא ב"לקוטי תורה" (שיר השירים דף לב טור א): "ולכן כתיב בכל ששת ימי בראשית ויאמר אלקים שהוא מדת הצמצום, רק בשבת שהוא התגלות בחינת חכמה כתיב ויכל אלקים, פירוש שכלתה בחינת ומדרגת אלקים, שנעשה קץ ותכלה למדריגה זו, רק אחרי זה [פירוש אחרי שבת] כתיב

שיל"ה בגימטריא מש"ה. והנה שנינו בגמרא (ר"ה לא.): "בשביעי היו אומרים (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת". ופירש רש"י: "ליום שכולו שבת, שעתיד העולם להיות חרב, ואין אדם, וכל המלאכות שובתות, על אותו יום אומרים שיר של שבת".

מעתה נראה לומר חידוש גדול, כי מאחר שמשה רבינו בחר במצרים לישראל את יום השבת, ואחר כך במתן תורה מסר שוב את השבת לישראל, כמו שאמר לו הקב"ה: "ואתה דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמורו", לכן נתקיים בו מה שאמרו בירושלמי (פסחים פ"י ה"ה): "המתחיל במצוה אומרים לו גמור", ולעתיד לבוא יהיה הוא הגואל שיביא לכל ישראל את הגאולה השלימה שאז יהיה "יום שכולו שבת".

מ'זמור ש'יר ל'יום ה'שבת ראשי תיבות למש"ה

נפלא להבין בזה מה שדרשו בגמרא הנ"ל: "מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת", לפי המבואר במדרש (פסיקתא רבתי פרשה מו) כי משה רבינו אמר מזמור זה, ונרמז בפסוק: מ'זמור ש'יר ל'יום ה'שבת ראשי תיבות למש"ה, ולפי האמור יש לומר כי משה רבינו אמר מזמור שיר על הגאולה העתידה כשיביא לישראל יום שכולו שבת.

הנה כי כן זהו שרמז הקב"ה למשה: "ואתה" שכבר בחרת לישראל את השבת במצרים, הנה בזכות זה תזכה לעתיד לבוא בבחינת מצוה גוררת מצוה: "דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתותי תשמורו" – "אך" דייקא שישמרו רק את שבתותי, כי לעתיד לבוא כל השנה יהיה בבחינת: "יום שכולו שבת".

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו להבין, מה שביקש משה להיכנס לארץ ישראל כדי להמתיק הדינין משה שמוות אלקים, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן כ) כי משה השתוקק להיכנס לארץ כדי להביא את הגאולה השלימה, נמצא כי השתוקק לקרב את הגאולה שהיא יום שהוא כולו שבת.

והנה בשבת אין הדינים שולטים כנרמז בכתוב: "ויכל אלקים ביום השביעי", שפסקו הדינים משמות אלקים שנזכרו

בעל התניא: "ויכל אלקים ביום השביעי",

בשבת כלה הדין משם אלקים ומתגלה הרחמים מהשם הוי"ה

בשבת קודש אוכלים "לחם משנה",

ב' פעמים לח"ם בגימטריא ו' שמות הוי"ה הממתיקים ו' שמות אלקים

אריז"ל: י'תגדל ו'יתקדש ש'מיה ר'בא ראשי תיבות בגימטריא תקט"ז

להמתיק המספר של ו' שמות אלקים

א'יש א'ל א'חיו א'בל א'שמים א'נחנו ראשי תיבות ו' אלפין,

כי בחטא מכירת יוסף נתעוררו ששה א'לקים

כי אני ה' מקדשכם". וכבר עמדו חכמינו ז"ל לבאר הלשון "אך" את שבתותי תשמורו, שהוא לשון מיעוט וכאן מה הוא בא למעט, [פירש רש"י ידוע ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע נדרשים לכל חפץ].

ויש לומר בזה רעיון נכבד, על פי מה שפירש ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (שם ד"ה ואתה דבר) פסוק זה, על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר א כח) כי משה רבינו בחר לישראל לשמור את יום השבת במצרים: "וירא בסבלותם, ראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה, מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואילו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים, אמר לו, לך ועשה להן כמו שתאמר, הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח".

והנה אז במצרים שמרו ישראל את השבת רק כדי לנוח ממלאכתם, אולם התכלית הנרצה היא לשמור את השבת כדי להתקדש לה'. וזהו שאמר הקב"ה למשה: "ואתה", שבחרת את השבת לישראל במצרים כדי שינוחו ממלאכתם, "דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתותי תשמורו", אך מיעוט הוא שמעתה לא תשמרו את השבת רק להיותם "שבתותי" שצויתי לשמרם, "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם" עכדה"ק.

ויש להוסיף בזה תבלין על פי המבואר בזוהר הקדוש (בראשית כה): שמשה רבינו יהיה מלך המשיח לעתיד לבוא: "לא יסור שבט מיהודה, דא משיח בן דוד, ומחוקק מביין רגליו, דא משיח בן יוסף, עד כי יבא שיל"ה דא מש"ה, חשבן דא כדא". פירוש

שמות הוי"ה שהם בבחינת "לחם משנה", את ששת בתי דינים משה שמות אלקים של ששת ימות החול.

בדרך זו יתכן לבאר שיטת רבינו האריז"ל (שער הכוונות ענין השלחן דף עב טור א), לברך בכל שלש סעודות של שבת על י"ב חלות, כנגד י"ב חלות של לחם הפנים שערכו בבית המקדש על השלחן בכל שבת, וצריך לסדרם שש חלות מצד ימין ושש חלות מצד שמאל, ככתוב (ויקרא כד ה): "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות... ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני ה'... ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם".

לפי האמור יש לומר הענין בזה, כי שש חלות שמצד ימין שהוא חסד הם רמז על ששה שמות הוי"ה המתגלים בשבת, ואילו שש חלות שמצד שמאל שהוא דין הם רמז על ששה שמות אלקים, הנמתקים בשבת על ידי שש חלות שמצד ימין שהם ששה שמות הוי"ה, וזהו הענין ששת ימות החול מתברכים משבת קודש, כי הששה שמות אלקים מתמתקים בשבת משה שמות הוי"ה.

משה רבינו השתוקק

לקרב בעולם "יום שכולו שבת"

בדרך המלך נלך לבאר בזה, מה שהתפלל משה רבינו לבטל ששה בתי דינים אלו על ידי כניסתו לארץ ישראל, בהקדם לפרש מה שכתוב בפרשת כי תשא (שמות לא יב): "ויאמר ה' אל משה לאמר, ואתה דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת

"ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו, על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת". וכתב בשל"ה הקדוש (פרשת מקץ תוכחת מוסר), כי השבטים הזכירו בפסוק זה ששה אלפיי"ן זה אחר זה בראשי תיבות: "איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו", לרמז שהיצר הרע שולט בנו "ששת אלפים" שנה שהעולם קיים.

והנה ב"מגלה עמוקות" (פרשת ויגש) מבאר ענין זה באופן אחר קצת, על פי המבואר במדרש (ילקוט שמעוני משלי סימן תתקכט): "אמר רב יהודה, לא נמסרו הרוגים למלכות אלא על מכירתו של יוסף. אמר רבי אבין, הרי אומר עשרה, עשרה כל דור ודור ועדיין אותו חטא תלוי".

נמצינו למדים מהמדרש דבר איום ונורא, כי כמו שעשרה הרוגי מלכות נהרגו בחטא מכירת יוסף, כן בכל דור ודור ישנם עשרה הרוגי מלכות בחטא מכירת יוסף. לפי זה אומר ה"מגלה עמוקות", שעל כך רמזו השבטים שהזכירו בדבריהם ששה אלפיי"ן באמרם: איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו, לרמז כי חטא מכירת יוסף רודף אחרינו בכל ששת אלפים שנה שהעולם קיים.

אך לפי כל האמור יש לומר בזה ביאור חדש, על פי מה שכתב ב"עבודת ישראל" (פרשת מקץ) כי על ידי מכירת יוסף פגמו השבטים בששה שמות הוי"ה שעולים כמספר יוסף. נמצא לפי זה כי על ידי חטא מכירת יוסף, נתבטלו המיתוק של ו' שמות אלקים מו' שמות הוי"ה, מעתה יש לומר כי זהו הענין שהזכירו ששה אלפיי"ן: איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו, לרמז שעל ידי חטא מכירת יוסף נתעוררו ששה שמות אלקים המתחילים בששה אלפיי"ן.

יומתק להבין בזה מה שמבואר בזוהר חדש (פרשת תרומה נה. ד"ה זכור), כי שמירת שבת היא כפרה על חטא מכירת יוסף. וב"חנכת התורה" הביא בשם הרבי ר' העשיל מקראקא זצ"ל (לקוטים אות קעח), כי מטעם זה אוכלים לחם משנה בשבת: "כי שני פעמים לחם בגימטריא יוסף, לזכור שעל ידי השבת יתכפר עון מכירת יוסף". ולפי האמור הביאור בזה, כי על ידי שמירת שבת אנו זוכים להמתיק ששה אלפין של ו' שמות אלקים על ידי ששה שמות הוי"ה ברוך הוא.

"יתגדל ויתקדש שמייה רבה, פירוש כי השם של י"ה הרמזו במלת שמי"ה, רצונו לומר שם י"ה... יהיו שם י"ה רבא, וזה על ידי שנתחברו עם שתי אותיות אחרונות ו"ה, ועל ידי כן יהיה השם גדול ושלם, כי בעוד שהאותיות אלו נפרדות זו מזו ח"ו אין השם שלם וגדול, ולכן יתגדל שמו של י"ה ויעשה רבא. ולכן יש י"א אותיות בב' תיבות ראשונות יתגדל ויתקדש, להורות על שני אותיות ו"ה שהם גימטריא י"א, שיעלו עד שתי אותיות י"ה ויתחברו ויהיו שם אחד גדול ושלם".

נמצא לפי זה כי באמירת: "יתגדל ויתקדש שמייה רבא", אנו מתפללים על הגאולה העתידה שיהיה שמו שלם, ואז הרי יהיה יום שכולו שבת ויתבטלו כל הדינים בבחינת: "ויכל אלקים ביום השביעי", ועל ידי זה יתבטלו גם ששה בתי דינים ממלאכי חבלה הנ"ל, לכן בשעה שאומרים: "יתגדל ויתקדש שמייה רבא", שאנו מתפללים בכך על הגאולה העתידה, אז אנו מכוונים בראשי תיבות יוש"ר להמתיק ו' שמות אלקים שעולים בגימטריא תקט"ז.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין דברי ה"פני יהושע", שביקש משה להתפלל תקט"ז תפלות, כדי להמתיק ו' שמות אלקים בגימטריא תקט"ז, אלא שאחרי שהתפלל תקט"ו תפלות כמספר ואתחנ"ן, אמר לו הקב"ה: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", שלא ישלים התפלה האחת החסרה.

יש להוסיף בדחילו ורחימו, כי מאחר שלא השלים משה התפלה האחת רק בגלל עוונותינו הרבים, כמו שאמר משה: "ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי", לכן מוטלת עלינו החובה להשלים תפלה זו באומרנו: יתגדל ויתקדש שמייה רבא, אשר הראשי תיבות יוש"ר עולה בגימטריא תקט"ז - היא התפלה האחרונה החסרה, וכאשר נשלים תפלה זו יומתקו כל דיני הגלות מו' שמות אלקים, ואז אכן יתגדל ויתקדש שמייה רבא, כשיבוא משה שהוא משיח ויגאלנו בגאולה שהיא יום שכולו שבת.

ששה אלפין במכירת יוסף כנגד ששה אלקים

על פי דבריו הקדושים של ה"פני יהושע", חשבתי דרכי לבאר מה שאמרו השבטים אחרי שמכרו את יוסף (בראשית מב כא):

בששת ימי בראשית, לכן השתוקק להיכנס לארץ ישראל כדי שיהיה יום שכולו שבת, ועל ידי זה יתבטלו ששה בתי דינים מששה שמות אלקים. וזהו שרמז הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" - ואתחנ"ן היא אותיות ו' אתחנן שהתחנן על ו' שמות אלקים, ומפרש מה התחנן: "אל ה'", שיתהפכו לרחמים.

וזהו שאמר עוד: "ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך", ופירש רש"י: "רחום בדין", כי ביקש להמתיק את הדין של ו' שמות אלקים לרחמים משמות הוי"ה, ועל זה אמר: "אתה החלות להראות את עבדך", שזכיתי לראות את אור השבת שמסרת לישראל, על כן אני מתפלל לפניך: "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה", כדי להביא את הגאולה שאז יהיה יום שכולו שבת.

יתגדל ויתקדש שמייה רבא ראשי תיבות יוש"ר

ועתה בא וראה מה שהזמין ה' לידינו מרגניתא טבא מקור נפלא לדברי ה"פני יהושע", כי שורש הדינים הם ששה שמות אלקים שעולים בגימטריא תקט"ז, במשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" בכוונת הקדיש (ענין הקדיש דרוש א דף טז טור ב): יתגדל ויתקדש שמייה רבא ראשי תיבות יוש"ר שעולה בגימטריא תקט"ז, ויכוון להמתיק ו' שמות אלקים שעולים ממש כמספר זה, הרי לנו דברים ברורים כי שורש הדינים הם ו' שמות אלקים, שצריך להמתיק באמירת הקדיש.

ונראה להוסיף בזה פרפרת נאה על פי מה שכתבו התוספות (ברכות ג. ד"ה ועונין) בשם "מחזור ויטרי" לרבינו שמחה מתלמידי רש"י, לפרש נוסח הקדיש: "יהא שמייה רבא - שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו, כדכתיב (שמות יז טז) כי יד על כס יה, שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ופירושו כך יהא שמי"ה [אותיות] שם י"ה רבא, כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם".

והנה הגם שה"מחזור ויטרי" כתב לכוון כן באמירת: "יהא שמייה רבא", אבל ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (ענין הקדיש דרוש א דף טו טור ג ד"ה עוד ירצה) מבואר שצריך לכוון כן כבר בתחילת הקדיש באמירת: "יתגדל ויתקדש שמייה רבא", והנה הדברים בלשון קדשו: